

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

ПРОЦЮК НАТАЛІЯ ЮРІЇВНА

УДК 631.15/.16 [330.322 : 330.341.1] : 338.432

**УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ
В УМОВАХ РИНКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Полтава – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Полтавській державній аграрній академії
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НААН України
Макаренко Петро Миколайович,
Полтавська державна аграрна академія,
завідувач кафедри економіки та міжнародних
економічних відносин.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
академік НААН України
Лупенко Юрій Олексійович,
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»,
директор;

доктор економічних наук, професор
Назаренко Інна Миколаївна,
Сумський національний аграрний університет,
професор кафедри обліку і оподаткування.

Захист відбудеться «29» січня 2021 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 44.887.01 у Полтавській державній аграрній академії за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3, навчальний корпус 4, конференц зал, к. 417.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Полтавської державної аграрної академії за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3, навчальний корпус 2.

Автореферат розісланий «28» грудня 2020 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. І. Аранчій

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Парадигма бізнесу та підприємницької діяльності полягає в тому, що кожне підприємство в ринковому середовищі намагається одержати конкурентні переваги від реалізації інноваційних проектів. Виходячи з того, що інноваційна діяльність складається із етапів створення інноваційної продукції та її реалізації у виробничій сфері, важливо забезпечити умови господарського використання нововведень. Проте, значна їх частина поки що залишається невикористаною через інвестиційну неспроможність більшості підприємств агропродовольчої сфери, недостатність інформації про наявну базу і можливості інноваційної продукції. Важливим напрямом інтенсифікації інноваційної діяльності є консолідація та істотне збільшення обсягів інвестування в інноваційні проекти. Ці завдання вирішуються шляхом формування ефективного механізму управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери, планування процесу інвестування в ієрархічній системі управління, використання інтегрованих підходів до регулювання складу, форм та елементів інвестиційно-інноваційної діяльності, розвитку методичного інструментарію, необхідного для аналізу й оцінки життєвого циклу інвестиційно-інноваційного процесу. Зазначене обумовлює необхідність проведення наукових досліджень, пошуку напрямів і прийомів ефективного управління інвестиційно-інноваційним потенціалом, що сприятиме сталому розвитку підприємств агропродовольчої сфери, підвищенню їх інвестиційної привабливості, ділової активності, ринкової конкурентоспроможності та отриманню економічного ефекту, якого буде достатньо для здійснення розширеного відтворення.

Теоретико-методологічні та прикладні аспекти управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери в умовах ринкової конкуренції досліджувались і висвітлені у роботах багатьох вітчизняних вчених. Значний внесок у розгляд цього питання зробили: В. Аранчій, Л. Березіна, І. Вініченко, А. Гайдуцький, В. Геєць, О. Гудзь, Ю. Данько, О. Дацій, М. Дем'яненко, О. Єрмаков, С. Ілляшенко, М. Кісіль, С. Кваша, М. Коденська, М. Корецький, О. Красноруцький, М. Кропивко, І. Ксьонжик, Ю. Лупенко, П. Макаренко, М. Малік, І. Маркіна, Л. Мармуль, Х. Махмудов, Л. Михайлова, І. Назаренко, О. Олійник, Б. Пасхавер, В. Писаренко, В. Плаксієнко, П. Саблук, С. Терещенко, О. Томілін, О. Ульянченко, Ю. Хвесик, А. Чупіс, О. Шпикуляк та інші.

Аналіз рівня наукової опрацьованості досліджуваної проблематики показує, що поряд із глибоким теоретичним вивченням окремих питань управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери, мало уваги приділяється опрацюванню методичних підходів до оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу, розробці стратегії його сталого розвитку, обґрунтуванню напрямів використання цифрових технологій в інвестиційно-інноваційній діяльності підприємств агропродовольчої сфери. Відсутність у даний час теоретико-методичних досліджень за цими напрямками, а також актуальність

досліджуваної проблеми, визначили тему дисертаційного дослідження, його предметно-об'єктну сферу, обґрунтування мети та завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана у відповідності до тематики науково-дослідної роботи Полтавської державної аграрної академії: «Розробити теоретико-методологічні, науково-методичні і практичні засади розвитку виробничо-господарської, фінансово-економічної і соціальної діяльності та процесів ресурсо-енергозбереження і управління (менеджменту) підприємств з виробництва і переробки аграрної продукції в умовах ринку сільськогосподарських і переробних підприємств АПК» (номер державної реєстрації 0117U003097). Внесок автора полягає у розробці науково-методичних підходів до управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в розробці й обґрунтуванні теоретико-методичних та прикладних засад управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери. Для досягнення поставленої мети були визначені та вирішувалися наступні завдання:

- узагальнити економічну сутність, значення та складові інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери;
- визначити концептуальні основи управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери;
- сформувати модель інформаційної інфраструктури управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери;
- розробити методичний підхід до оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу та провести його апробацію на досліджуваних підприємствах агропродовольчої сфери;
- розробити стратегію сталого розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери в умовах ринкової конкуренції;
- запропонувати напрями удосконалення технології прийняття управлінських рішень щодо реалізації інвестиційно-інноваційних проектів на підприємствах агропродовольчої сфери;
- обґрунтувати напрями використання цифрових технологій в інвестиційно-інноваційній діяльності підприємств агропродовольчої сфери.

Об'єктом дослідження є процес формування інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери.

Методи дослідження. У процесі виконання дисертаційного дослідження були використані наукові методи, які враховують закони та закономірності економічної теорії, аграрної економіки, менеджменту, діалектичний та історичний підходи наукового пізнання. В якості наукового інструментарію під час виконання дисертаційного дослідження використовувались наступні

прийоми та методи: абстрактно-логічний (для здійснення теоретичних узагальнень та формулювання висновків), монографічний (для проведення ретроспективного аналізу та визначення особливостей формування інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери), статистичні (для оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу досліджуваних підприємств), системно-структурний (для обґрунтування пріоритетних напрямів використання цифрових технологій в інвестиційно-інноваційній діяльності), екстраполяції (при прогнозуванні ефективності стратегії управління сталим розвитком інвестиційно-інноваційного потенціалу в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери), розрахунково-конструктивний та експериментальний (для розробки заходів направлених на прийняття ефективних управлінських рішень щодо реалізації інвестиційно-інноваційних проектів та визначенні їх ефективності) тощо.

Інформаційною базою дослідження стали наукова і спеціальна література з економіки та менеджменту, відповідні законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні матеріали урядових організацій України, зведені статистичні дані Державної служби статистики України та Департаменту агропромислового розвитку Полтавської обласної державної адміністрації, дані наукових установ НАН та НААН України, монографії та статті вітчизняних і зарубіжних авторів, статистичні дані окремих підприємств агропродовольчої сфери, матеріали періодичних наукових видань, особисті спостереження автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці й обґрунтуванні теоретичних і прикладних засад управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери. До найважливіших результатів дисертаційного дослідження, що характеризують наукову новизну, належать:

удосконалено:

- механізм управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери, який на відміну існуючих формується на основі поетапного здійснення аналізу поточного стану об'єкта управлінського рішення, його розробки та прийняття, вибору виконавця, реалізації, оцінювання результатів керуючих впливів і регулювання. Його використання дозволяє виявити пріоритети змін стану елементів потенціалу в розрізі стадій життєвого циклу інвестиційно-інноваційного процесу, створює регулятивну основу для оптимізації та розробки обґрунтованих управлінських рішень, формує програмно-цільовий фокус рефлексивного управління змінами стану елементів потенціалу для досягнення максимального результату від інвестиційно-інноваційної діяльності;

- модель інформаційної інфраструктури управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери, яка на відміну від існуючих представлена у вигляді піраміди ієрархічних рівнів, в основі якої розташовані трансакційні системи управління поточними операціями з дослідження, розробки і реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, а на вершині – інформаційний центр адміністративного менеджменту. Сформований підхід, на основі руху інформації «знизу – доверху» забезпечує перетворення

детальних операційних даних в агреговану інформацію, призначену для підтримки прийняття управлінських рішень з розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу;

- методичний підхід до оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери, який на відміну від існуючих базується на розрахунку показників, що діагностують його загальний рівень (інтегральний індекс інвестиційно-інноваційного потенціалу) та рівень окремих його складових (субіндекси ресурсів, результатів, управління). Застосування запропонованої методики дозволить менеджменту підприємств реально оцінити наявні ресурси і можливості при підготовці інвестиційно-інноваційних проектів та програм, уникнути нераціональних витрат, визначати подальші стратегічні напрями розвитку;

набули подальшого розвитку:

- положення теорії у напрямі поглиблення змістовного й результативного підходів щодо сутності, складу і ролі інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери, як раціонально організованої сукупності матеріально-технічних, технологічних, нормативно-правових, інформаційних, трудових, інвестиційних та організаційно-адміністративних ресурсів і ключових компетенцій, що дають змогу класифікувати чинники формування й використання складових потенціалу за ознаками ситуаційних характеристик їх впливу та визначають динамічну можливість здійснювати якісно нові перетворення й забезпечувати ефективність результатів діяльності відповідно до потреб мінливого зовнішнього середовища;

- положення щодо формування стратегії сталого розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери у напрямі узгодження мети, завдання, принципів, підходів та показників реалізації дій з управління її складовими у динаміці. Її імплементація, за рахунок більш високої стійкості розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства, дає змогу зміцнити його адаптаційні можливості до несприятливого впливу факторів зовнішнього середовища та знизити ризик неефективного використання ресурсів і недоотримання прибутку;

- організаційні засади прийняття управлінських рішень щодо оптимізації варіантів вкладення інвестиційних ресурсів в інноваційні проекти у напрямі формування у персоналу компетенцій інноваційної гнучкості, отримання нових знань, виробничих навичок і організаційно-управлінського досвіду. Це дозволяє знизити інвестиційні ризики, скоротити термін впровадження інновацій, набутти динамічних здібностей рефлексивного управління та забезпечити конкурентоспроможність підприємств у ринковому середовищі;

- науково-прикладні аспекти у напрямі використання цифрових технологій, реалізації програм цифрової трансформації, впровадження програмного забезпечення по моделюванню технологічних процесів у тривимірному цифровому форматі, що дозволяє підприємствам агропродовольчої сфери застосовувати адекватні наукові підходи до формування конкурентних переваг та більш ефективно використовувати їх інвестиційно-інноваційний потенціал.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що його науково-теоретичні результати, практичні пропозиції, висновки й узагальнення формують наукову основу для вирішення проблеми удосконалення управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери в умовах ринкової конкуренції.

Розроблені здобувачем матеріали щодо удосконалення механізмів регулювання та економічної підтримки підприємств агропродовольчої сфери у напрямі формування їх інвестиційно-інноваційного потенціалу прийняті до впровадження та будуть використані у законотворчій діяльності Комітету з питань аграрної та земельної політики Верховної Ради України (довідка № 04-11/16-608 від 22.06.2020 р.) та у практичній діяльності Департаменту агропромислового розвитку Полтавської державної обласної адміністрації (довідка № 01-14/61 від 14.02.2020 року). Положення щодо формування стратегії управління сталим розвитком інвестиційно-інноваційного потенціалу на господарському рівні знайшли схвалення і прийняті до впровадження у ТОВ «Гадячсир» (довідка № 73 від 23.06.2020 р.) та ТОВ АК «Перше травня» Хорольського району (довідка № 21 від 28.05.2020 р.) Полтавської області.

Основні результати дисертації використані професорсько-викладацьким складом Полтавської державної аграрної академії у процесі підготовки навчально-методичних комплексів та викладання дисциплін «Інноваційний менеджмент», «Аграрний менеджмент», «Інвестиційний менеджмент», «Методологія та організація наукових досліджень», «Інвестування», «Управління потенціалом підприємства», «Конкурентоспроможність підприємства», у науково-дослідній роботі та в ході написання курсових, наукових і дипломних робіт (довідка № 01-11/241 від 28.12.2019 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною і завершеною науковою працею. Основні положення й результати дослідження отримані та обґрунтовані автором особисто. Опубліковані наукові праці за темою дисертації містять положення, висновки та пропозиції, які сформульовані особисто автором і відображають його особистий внесок у теорію та практику управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери. Із наукових праць, написаних у співавторстві, у дисертації використані лише ті положення, які є результатом особистих досліджень.

Апробація результатів дослідження. Основні науково-методичні положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації дисертації доповідалися на: VI-й Міжнародній науково-практичній конференції «Маркетингове забезпечення продуктового ринку» (м. Полтава, 2014 рік); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Фінансові аспекти розвитку національного господарства України в умовах глобалізації» (м. Полтава, 2014 рік); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку менеджменту сучасних підприємств» (м. Полтава, 2014 рік); II-й Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток АПК на засадах раціонального природокористування:

екологічний, соціальний та економічний аспекти» (м. Полтава, 2015 рік); III-й Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційно-промисловий потенціал розвитку економіки регіонів» (м. Брянськ, 2016 рік); V-му Міжнародному форумі «Проблеми інноваційного розвитку та інформаційного суспільства» (м. Київ, 2016 рік); III-й Міжнародній науково-практичній конференції «Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору» (м. Полтава, 2020 рік).

Публікації. За матеріалами дисертаційного дослідження опубліковано 18 наукових праць загальним обсягом 8,3 ум. друк. арк., з яких автору належить 4,6 ум. друк. арк., а саме: один розділ у колективній монографії; 10 статей у наукових фахових виданнях України та у виданнях інших держав, з яких 7 включено до міжнародних наукометричних баз даних, у тому числі одна у НМБД Scopus; 7 тез доповідей у матеріалах конференцій.

Обсяг і структура дисертаційної роботи. Дисертація складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації складає 205 сторінок, з яких основний зміст викладений на 172 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 20 таблиць, 23 рисунки та 5 додатків. Список використаних джерел із 194 найменувань, розміщено на 18 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери**» узагальнено економічну сутність, значення та складові інвестиційно-інноваційного потенціалу, визначено концептуальні основи управління ним в умовах ринкової конкуренції та сформовано модель інформаційної інфраструктури управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери.

Ріст економіки підприємств залежить від багатьох факторів і, в першу чергу, від ступеня використання виробничого потенціалу, включаючи інвестиційно-інноваційний. Застосування того чи іншого фактору базується, з одного боку, на знаннях економіки, політології, соціології, а з іншого – на безпосередньому узагальненню досвіду управління, тобто на поведінковому підході, який направлено на підвищення ефективності функціонування підприємства за рахунок кращого використання наявних ресурсів.

Результатом поєднання ключових уявлень ресурсо-змістовної та результативної складових поведінкового підходу стало удосконалення інтерпретації інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства, як раціонально організованої сукупності його ресурсів і ключових компетенцій, що визначають динамічну можливість здійснювати якісно нові перетворення й забезпечувати ефективність результатів інвестиційно-інноваційної діяльності відповідно до потреб мінливого зовнішнього середовища. Разом з тим, для досягнення кращих конкурентних позицій на ринку важливо не тільки те, якими компетенціями та ресурсною базою володіє підприємство в даний

момент, а з якою швидкістю воно здатне створювати, інтегрувати, координувати розміщення необхідних інвестиційних ресурсів з урахуванням ускладнень параметрів господарської ситуації. Фактор часу і швидкість прийняття управлінських рішень відіграють вирішальну роль у створенні і розповсюдженні інновацій.

Встановлено, що механізм управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери має відповідати вимогам системного підходу і включати в себе такі елементи як органи управління, мета, завдання, принципи, функції, методи управління та враховувати безліч факторів, які впливають на прийняття управлінських рішень на різних етапах життєвого циклу підприємства. Разом з тим, в умовах зростаючої невизначеності й нестабільності зовнішнього середовища, стійкість системи управління інвестиційно-інноваційним потенціалом зумовлює необхідність застосування рефлексивного підходу, сутність якого полягає в розробці управлінських процедур контролю, оцінки і зворотного зв'язку, які забезпечують швидку і адекватну реакцію на зміни, що відбулися. Використовуючи його, менеджмент підприємства краще розуміє, які методи і засоби необхідні для розробки дій системи управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємства в процесі нівелювання складного зовнішнього впливу комплексу різноспрямованих факторів. Чим вище рефлексивні властивості системи управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємства, тим більш досконалий сам механізм самоорганізації, а, отже, ефективніше управління складовими потенціалу.

На основі аналізу вищевикладених підходів у роботі запропоновано удосконалений механізм управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери (рис. 1). Мета і завдання цього механізму мають бути чітко сформульовані відповідними суб'єктами управління з урахуванням виявленого кола проблем і передумов розвитку. Крім того, необхідно враховувати, що управлінський процес, щодо інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства, спрямований на пошук, прийняття й реалізацію управлінських рішень за пріоритетами даної сфери і повинен бути побудований з урахуванням функцій планування, організації, мотивації, обліку, аналізу та контролю, реалізація яких полягає у застосуванні певних методів і принципів управління інноваціями та інвестиційними потоками.

Розвиток управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери не тільки підвищує їх конкурентоспроможність, але і дозволяє модернізувати матеріальну базу, удосконалити технологію виробництва продукції, здійснювати наукові дослідження, підвищити продуктивність та ефективність виробництва. Одним з інструментів управління є підвищення інформативності інвестиційно-інноваційних процесів, що сприяє розвитку інвестиційної політики агропродовольчих підприємств, формування їх стратегії відповідно до національної стратегії розвитку країни.

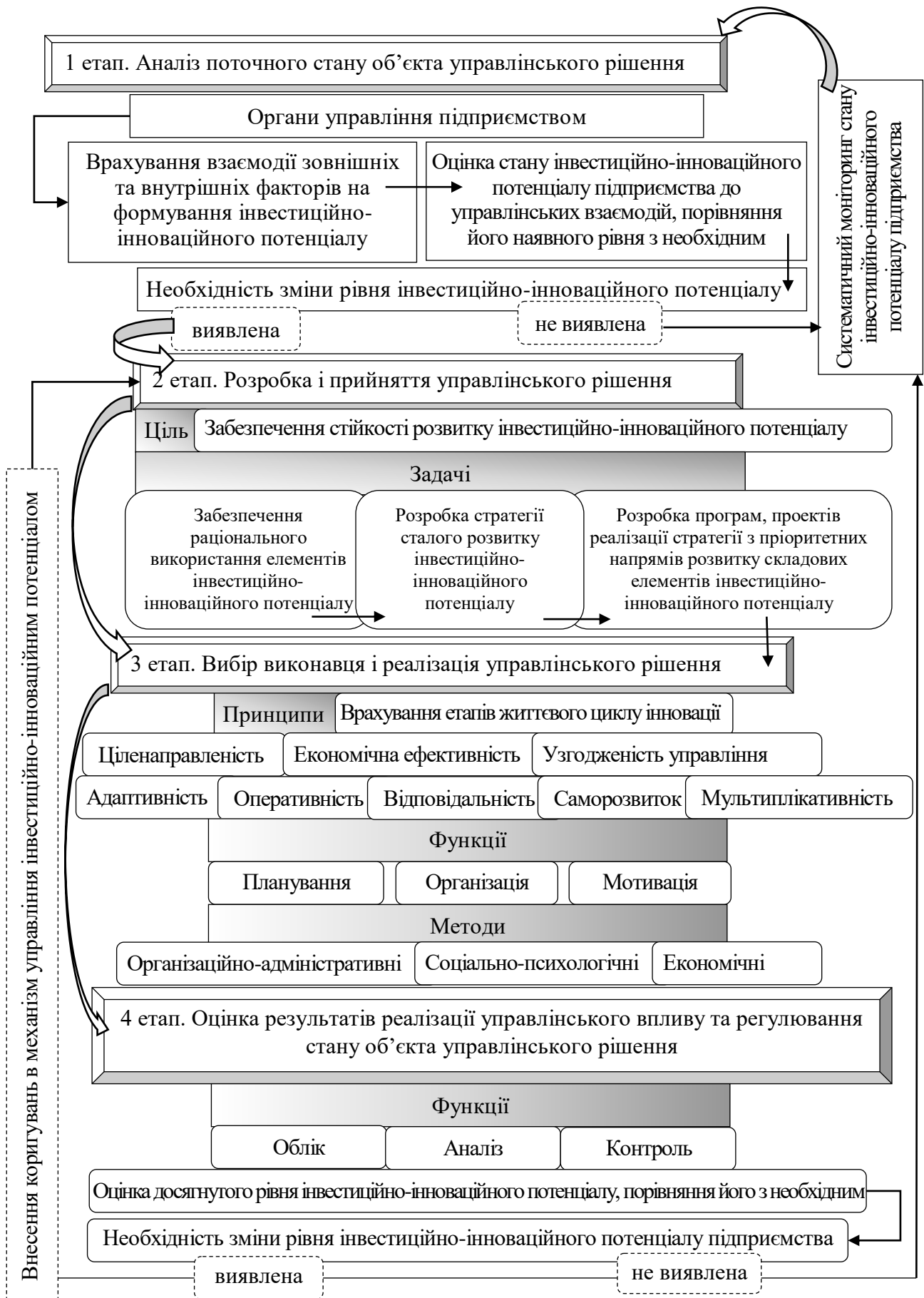

Рис. 1. Схема реалізації механізму управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери

Встановлено, що інформаційне забезпечення управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери, являє собою процес підготовки інформаційних показників та індикативних критеріїв для здійснення функцій механізму управління з метою прийняття управлінських рішень внутрішніми і зовнішніми користувачами. Для управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери повинна бути створена інформаційна інфраструктура, заснована на взаємозв'язку ієрархічних рівнів, що виконують конкретну роль у механізмі управління. Дослідження механізму управління інвестиційно-інноваційним потенціалом дозволило представити модель інформаційної інфраструктури з урахуванням профілю підприємств агропродовольчої сфери.

У другому розділі **«Методичний інструментарій та оцінка інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери в умовах ринкової конкуренції»** розроблено методичний підхід до оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу та проведена його апробація на досліджуваних підприємствах агропродовольчої сфери.

Для правильної оцінки поточної ситуації та пошуку конкурентних переваг підприємствам необхідно аналізувати наявний інвестиційно-інноваційний потенціал і виявляти резерви підвищення ефективності його використання. У роботі проведена розробка методичного інструментарію, який дозволяє на основі здійснення математичних операцій зі сформованою базою статистичних показників: а) враховувати розвиток різних компонентів інвестиційно-інноваційного потенціалу; б) виконати побудову інтегральних показників (індексів), які відображають рівень розвитку його компонентів; в) дати порівняльну оцінку інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств.

У ході розрахунків було застосовано метод багатовимірною порівняльного аналізу, заснований на методі відстаней, що дозволяє враховувати як статистичні значення індикаторів, так і ступінь відхилення останніх від еталонних. Етапи розрахунків спеціального інтегрального показника (індексу) інвестиційно-інноваційного потенціалу наступні:

1) приведення абсолютних показників по блоку «Ресурси» і «Результати» у співставний вид (шляхом ділення на обраний базисний показник);

2) визначення для кожного показника по блоку «Ресурси» і «Результати» еталону, за який приймається максимальне досягнуте значення даного показника за всіма аналізованими підприємствами за досліджуваний період. Це пов'язано з тим, що в методиці використовуються показники-стимулятори зі збільшенням яких рівень інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства підвищується;

3) проведення порівняння значення кожного показника підприємства по блоку «Ресурси» і «Результати» з еталоном:

$$S_i = x_i / x_{max} \quad (1)$$

де S_i – показник i , зіставлений з його еталонним значенням; x_i – значення показника i ; x_{max} – значення показника-еталона;

4) розрахунок субіндексів складових інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства за блоками «Ресурси», «Результати», «Управління»:

$$I_i = \sqrt{\left(\sum_{i=1}^n S_i^2\right)/n} \quad (2)$$

де I_i – інтегральний показник (субіндекс) складової інвестиційно-інноваційного потенціалу; S_i – показник i , зіставлений з його еталонним значенням (стандартизований показник i); n – кількість показників;

5) розрахунок інтегрального показника інвестиційно-інноваційного потенціалу:

$$I = \sqrt{\left(\sum_{i=1}^n I_i^2\right)/n} \quad (3)$$

де I – інтегральний показник інвестиційно-інноваційного потенціалу; I_i – субіндекс; n – кількість субіндексів.

Для розрахунку субіндексів і загального (інтегрального) індексу інвестиційно-інноваційного потенціалу використано формулу середньої квадратичної, що дозволяє дати більш точну оцінку середнього значення за всіма показниками. У дослідженні виділяються три рівні інвестиційно-інноваційного потенціалу при різних значеннях загального індексу: низький; середній; високий (табл. 1).

Таблиця 1

Інтегральні показники інвестиційно-інноваційного потенціалу досліджуваних підприємств агропродовольчої сфери, 2014-2018 рр.

Підприємство	Інтегральний індекс інвестиційно-інноваційного потенціалу		Субіндекс ресурсів для ведення інвестиційно-інноваційної діяльності		Субіндекс результатів інвестиційно-інноваційної діяльності		Субіндекс рівня управління інвестиційно-інноваційним розвитком	
	значення	рівень	значення	рівень	значення	рівень	значення	рівень
СТОВ «Україна»	0,46	середній	0,70	високий	0,17	низький	0,35	низький
ТОВ «Полтавамоллпрод»	0,50	середній	0,77	високий	0,02	низький	0,41	низький
ТОВ АК «Перше травня»	0,54	середній	0,66	середній	0,56	середній	0,35	низький
ТОВ «Гадячсир»	0,59	середній	0,65	середній	0,58	середній	0,54	середній
СТОВ «Мусіївське»	0,53	середній	0,85	високий	0,08	низький	0,35	низький
СТОВ «Славутич»	0,87	високий	0,89	високий	1,00	високий	0,71	високий
ТОВ «Астарта Прихоролля»	0,42	середній	0,63	середній	0,05	низький	0,35	низький

Проведені у роботі узагальнення аналізу інвестиційно-інноваційного потенціалу у розрізі його складових свідчать, що у більшості досліджуваних підприємств агропродовольчої сфери результати, отримані від інвестиційно-інноваційної діяльності не відповідають потенційним ресурсним можливостям. При цьому, на підприємствах є накопичені, але не матеріалізовані розробки, комерціалізація яких є необхідною умовою для переходу від екстенсивного

типу розвитку до інноваційного. Розробки знаходяться на різних стадіях: ідея, конструкторська, технічна документація, дослідний зразок і т. д. У цілому, в ресурсній складовій відзначається наявність високих значень незареєстрованої інтелектуальної власності, а в результативній, навпаки, невисокі значення коефіцієнта комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Аналіз управлінської складової досліджуваних підприємств у розрізі показників дозволяє стверджувати, що: 1) на підприємствах немає у формалізованому вигляді загальної стратегії, яка включає напрями інвестиційно-інноваційного розвитку. У структурі підприємств немає підрозділів, або співробітників відповідальних за інвестиційно-інноваційний розвиток; 2) на підприємствах немає системи управління інтелектуальною власністю. Оформлення прав на створену інтелектуальну власність на підприємствах практично не здійснюється; 3) підприємствами не здійснюються дослідження ринку інноваційної продукції та відсутня стратегія просування такої продукції на ринок.

У третьому розділі **«Напрями удосконалення управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери»** розроблено стратегію сталого розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери в умовах ринкової конкуренції, запропоновано шляхи удосконалення технології прийняття управлінських рішень щодо реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, обґрунтовані напрями використання цифрових технологій в інвестиційно-інноваційній діяльності підприємств агропродовольчої сфери.

В умовах ринкової конкуренції стратегію управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери необхідно формувати з урахуванням положень концепції сталого розвитку, яка в даний час є одним з прогресивних підходів до реалізації бізнес-процесів. Відповідно до цього, у роботі запропонована комплексна стратегія сталого розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери в умовах ринкової конкуренції (рис. 2).

У роботі сформульовані рекомендації щодо прийняття управлінських рішень з реалізації інвестиційно-інноваційних проектів підприємств на основі послідовного поєднання методів мозкового штурму, дерева цілей і аналізу ієрархій виходячи з принципу мультиплікативності, що відображає здатність менеджменту підприємства вийти за рамки офіційно заданої траєкторії розвитку, залишаючи резерви для маневру і оптимізації в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Ефективність управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємства залежить від якості управлінських рішень, що приймаються з урахуванням наявних проблем і передумов його інвестиційно-інноваційного розвитку в режимі постійного погіршення впливу факторів зовнішнього середовища. Ці обставини зумовлюють зниження негативного впливу факторів невизначеності на вибір оптимальних напрямів використання інвестиційних ресурсів і компетенцій підприємства, які прямо задіяні у здійсненні різних інноваційних проектів.

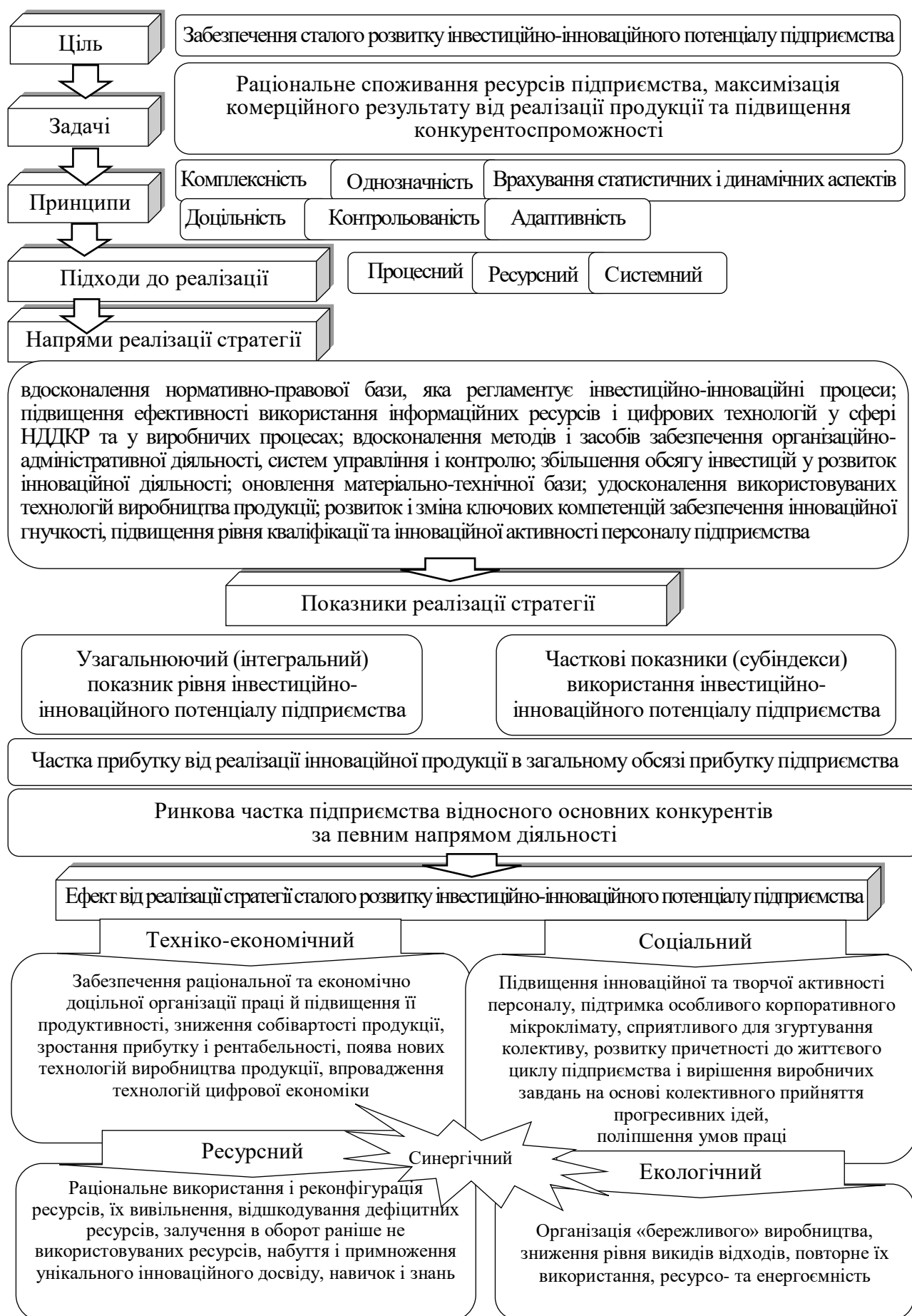

Рис. 2. Стратегія сталого розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери в умовах ринкової конкуренції

Апробація розроблених управлінських рішень в діяльності досліджуваних підприємств (на прикладі автоматизації функціонування молочно-товарної ферми) показала доцільність впровадження інвестиційно-інноваційного проекту. При цьому, з точки зору мобілізації компетенцій і ресурсів підприємств методом аналізу ієрархії, у якості пріоритетної альтернативи досягнення поставленої мети даного проекту, обумовлено формування компетенцій інноваційної гнучкості персоналу і його мотивації до залученості в інноваційні процеси. У роботі сформований системний підхід до управління персоналом досліджуваних підприємств, розроблена корпоративна карта компетенцій працівників, аргументовані заходи щодо вдосконалення корпоративної культури. Результати практичної реалізації вдосконаленої технології прийняття управлінських рішень у підприємствах агропродовольчої сфери свідчать про ефективне використання системоутворюючих елементів їх інвестиційно-інноваційного потенціалу (табл. 2).

Таблиця 2

Економічна ефективність пропонованого управлінського рішення щодо нарощування інноваційної активності та залучення персоналу в рамках інвестиційно-інноваційного проекту (на прикладі ТОВ АК «Перше травня»)

Показники	До прийняття управлінського рішення	Після прийняття управлінського рішення
Інвестиційні витрати за проектом, тис. грн	2500,0	2659,0
Дохід від реалізації продукції, тис. грн	41743,3	41743,3
Загальні витрати за проектом, тис. грн	32110,2	29497,2
Чистий прибуток, тис. грн	7706,4	9796,90
Поточні грошові надходження, тис. грн	5950,9	7552,1
Чиста поточна вартість, тис. грн	3450,9	4893,1
Термін окупності проекту, міс.	13	10
Індекс рентабельності	2,38	2,84

Для результативного управління інвестиційно-інноваційними проектами на підприємствах агропродовольчої сфери важливо не тільки використовувати вдосконалені методи прийняття управлінських рішень, а й сучасні технології їх практичної реалізації, що дозволяють автоматизувати складні бізнес-процеси виробництва продукції. В умовах інформаційного перенасичення зовнішнього середовища, використання передових технологій цифрової економіки має забезпечувати підвищення ефективності управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери. У роботі запропоновано для цілей здійснення контролю якості продукції на будь-якій стадії виробництва та стратегічного управління сталим розвитком інвестиційно-інноваційного потенціалу реалізувати програму цифрової трансформації виробничої діяльності підприємств агропродовольчої сфери. Із завданнями щодо впровадження даного проекту (на прикладі ТОВ «Гадячсир») тісно пов'язане підвищення цифрової грамотності фахівців і персоналу, а також забезпечення конфіденційності ноу-хау та його характеристик окремих бізнес процесів. При цьому в господарську діяльність запропоновано впроваджувати особливий програмний продукт, який моделює технологічний процес виробництва нової

продукції у тривимірному цифровому форматі. Підприємствам пропонується розробляти програми, які б імітували віртуальний технологічний процес. Це дозволить провести симулювання роботи виробничих підрозділів на даній цифровій моделі при різних обсягах виробництва продукції, підвищити точність планованих показників і визначити оптимальні умови їх досягнення. У ході дослідження обґрунтована можливість реалізації на підприємствах агропродовольчої сфери проекту по впровадженню Product Design & Manufacturing Collection – набору професійних інструментів системи автоматизованого проектування і автоматизованої системи управління.

У роботі визначено, що загальний розмір інвестицій у проект впровадження програмного засобу для тривимірного моделювання операційних процесів виробництва продукції, на прикладі ТОВ «Гадячсир», складе 744,7 тис. грн, із терміном окупності до двох років. Економічна ефективність проекту буде забезпечена за рахунок оптимізації бізнес-процесів, скорочення витрат на оплату праці і супровід попередньої програми проектування технологічних процесів. У цілому, позитивний ефект від впровадження програмного продукту буде досягнутий за рахунок забезпечення гнучкості управління всіма видами ресурсів, розвитку нових ключових компетенцій, що, в кінцевому підсумку, призведе до підвищення ефективності використання інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі знайшло вирішення важливе наукове завдання щодо розробки й обґрунтування теоретичних, методичних і прикладних засад управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери в умовах ринкової конкуренції. Результати дослідження дали змогу дійти таких основних висновків:

1. Встановлено, що досить важливим драйвером сталого розвитку підприємств агропродовольчої сфери в умовах структурно-технологічних змін економіки є здатність до формування й комерційного використання ними інвестиційно-інноваційного потенціалу. Теоретичні узагальнення підходів до розкриття сутнісних аспектів його формування дозволили визначити роль інвестиційно-інноваційного потенціалу в господарському механізмі як чинника й інструменту забезпечення конкурентних переваг та відповідної реакції на кон'юнктурні перетворення за допомогою генерування особливих умов для новаторської діяльності та створення нової споживчої цінності.

2. На основі аналізу існуючих підходів до управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери визначено, що воно являє собою сукупність форм, методів і засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на інвестиційно-інноваційні процеси з метою ефективного використання обмежених ресурсів та досягнення максимального комерційного результату з урахуванням забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Разом з тим, механізм управління інвестиційно-інноваційним потенціалом має відповідати вимогам не тільки системного, а й рефлексивного підходу, включаючи в себе такі елементи,

як органи управління, мету, завдання, принципи, функції, методи управління, а також враховувати фактори, які впливають на прийняття управлінських рішень на різних етапах життєвого циклу підприємства. Концепція запропонованого механізму управління інвестиційно-інноваційним потенціалом підприємств агропродовольчої сфери полягає в генеруванні позитивної синергії взаємодії в системі «мета – засіб – результат».

3. Виявлено, що інформаційне забезпечення підприємств агропродовольчої сфери сприяє ефективному плануванню та прогнозуванню таких показників ефективності використання інвестиційно-інноваційного потенціалу, як виручка від реалізації продукції, прибуток, очікувані доходи і витрати від впровадження інвестиційно-інноваційних проектів, термін окупності проекту. Наявність на підприємствах сучасної та ефективної системи управління інформаційним середовищем, що акумулює в собі всю управлінську, економічну інформацію, дозволяє отримувати значний прибуток, ефективно управляти інвестиційними, виробничими й управлінськими ресурсами, удосконалювати аграрну та технологічну складові своєї діяльності, контролювати резерви і витрати, оптимізувати розподіл в часі й за джерелами обсяги інвестованих коштів, оперативно вносити коригування та регулювати реалізацію інвестиційно-інноваційних проектів.

4. Для всебічної оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери, виявлення факторів, що стримують розвиток ресурсної бази та її ефективного використання, а також підвищення ступеня прозорості процесів оптимізації сукупного рівня потенціалу, розроблений відповідний інструментарій у частині аналізу досягнутих значень всіх його складових із застосуванням комплексу часткових і узагальнених показників. Пропонований метод оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу ґрунтується на комплексному (детальному й діагностичному) аналізі кожної його складової, розрахунку показників ефективності використання окремих видів ресурсів і визначенні узагальнюючого показника рівня інвестиційно-інноваційного потенціалу господарюючого суб'єкта. Проведений із застосуванням такого методу аналіз свідчить, що діяльність із реалізації інвестиційно-інноваційного потенціалу є скоріше частковим проявом, а не стратегічним напрямом розвитку досліджуваних підприємств агропродовольчої сфери. Інвестування в інновації на підприємствах відбувається стихійно. Головною причиною цього є не лише брак кадрових та інвестиційних ресурсів, а й концентрація управлінських зусиль переважно на поточній діяльності, короткострокова стратегія розвитку, відсутність зовнішніх стимулів та інформації про можливості розвитку інновацій.

5. Розроблена стратегія сталого розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу відображає практичні аспекти досягнення позитивного синергічного ефекту від маневрування й оптимізації окремих видів ресурсів і компетенцій в інвестиційно-інноваційних процесах. Для імплементації цієї стратегії, орієнтованої на підвищення результативності використання потенціалу в довгостроковому періоді, важливо забезпечити не тільки необхідну кількість ресурсів, але і їх оптимальне, збалансоване використання з урахуванням впливу

факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, що мають формувати стійку конкурентну перевагу підприємства і сприятливо позначатися на його можливостях до інноваційного зростання.

6. Виявлено, що напрями вдосконалення технології прийняття управлінських рішень щодо використання елементів інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери засновані на застосуванні методів мозкового штурму, дерева цілей і аналізу ієрархій, орієнтовані на врахування ускладнень реальної господарської ситуації та дозволяють істотно підвищити рівень інвестиційно-інноваційного потенціалу з огляду на те, що вони забезпечують генерування ідей на основі професійного досвіду експертів, уточненого уявлення про структуру проблеми і взаємозалежність її елементів. Застосування системного підходу до управління трудовими ресурсами враховує економічні, гуманістичні та компетентнісні складові, сприятиме формуванню в системі менеджменту господарюючого суб'єкта комплексного бачення всіх аспектів роботи з кадрами, зайнятими в інвестиційно-інноваційній діяльності, а запропонована корпоративна модель компетенцій працівника дозволяє предметно оцінити рівень його професійних, особистісних, управлінських здібностей та здатність персоналу впроваджувати інновації.

7. Впровадження концепції цифровізації виробництва та використання техніки цифрового моделювання сприятиме сталому розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери й досягненню ними довгострокових бізнес-цілей. Зокрема, це дозволить оптимізувати логістичні процеси, пов'язані з етапами життєвого циклу інвестиційно-інноваційних проектів, прискорити їх комерціалізацію, приймати розгорнуті управлінські рішення, пов'язані з підвищенням якості продукції та економічною безпекою підприємства. Запропонований програмний засіб тривимірного моделювання виробничих процесів на досліджуваних підприємствах значно підвищує рівень аналітичності інформації, а його використання до стадії впровадження у виробництво дозволяє вносити необхідні зміни і доповнення в його технологію.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ у колективній монографії:

1. Горб О.О., Радіонова Я.В., Процюк Н.Ю. Підходи до управління агропромисловим підприємством на засадах інноваційного маркетингу. *Раціональне використання ресурсів в умовах екологічно стабільних територій* : колективна монографія / за ред. П.В. Писаренка, Т.О. Чайки, І.О. Яснолоб. Полтава : ФОП Петренко І.М., 2018. С. 187-196. (*Особистий внесок – розроблено теоретичні підходи до управління підприємствами на засадах використання потенціалу інноваційного маркетингу*).

Статті у наукових фахових виданнях України та у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних:

2. Макаренко П.М., Пілявський В.І., Процюк Н.Ю. Інноваційна складова формування конкурентного потенціалу підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 50. Ч. 1. С. 75-79. [*Наукове фахове видання*].

[Міжнародна наукометрична база *Index Copernicus*]. (Особистий внесок – обґрунтовано включення інноваційної складової до конкурентного потенціалу).

3. Oleg Gorb, Ilona Yasnolob, Tetyana Chayka, Tetyana Dugar, Pavel Shvedenko, Oleksandr Kalian, Yevheniia Lypii, **Nataliia Protsiuk**. Ecological-agrochemical land evaluation and classification under organic farming. *Journal of Environmental Management and Tourism*, Volume XI, Issue 6(46). Fall 2020. pp. 1588-1595. [Міжнародна наукометрична база *Scopus*]. (Особистий внесок – обґрунтовано інвестиційно-інноваційний потенціал органічного землеробства).

4. Процюк Н.Ю. Управління інноваційно-орієнтованим розвитком підприємств агропродовольчої сфери у напрямі формування їхнього конкурентного потенціалу. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 40. С. 110-114. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/40_2020_ukr/20.pdf. [Електронне наукове фахове видання]. [Міжнародна наукометрична база *Index Copernicus*].

5. **Процюк Н.Ю.**, Радіонова Я.В. Теоретико-методичні аспекти формування стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва та суб'єктів господарювання галузі. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 48. Ч. 1. С. 103-108. [Наукове фахове видання]. [Міжнародна наукометрична база *Index Copernicus*]. (Особистий внесок – розроблено методичні основи формування інвестиційно-інноваційної стратегії).

6. Процюк Н.Ю. Соціальна відповідальність – перспективний фактор конкурентоспроможності підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 6 (11). С. 162-166. [Наукове фахове видання]. [Міжнародна наукометрична база *Index Copernicus*].

7. Kostiantyn Bereznytskyi, Yulia Kalyuzhnaya, **Nataliia Protsiuk**, Joanna Nowakowska-Grunt. The analysis of competitiveness management system of food enterprises in the different distribution channels on the example of Ukraine. *Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej Zarządzanie*. 2016. Nr. 21. s. 36-46. [Міжнародна наукометрична база *Index Copernicus*]. (Особистий внесок – проаналізовано канали збуту продукції досліджуваними підприємствами).

8. Gorb O.A., Yasnolob I.O., **Protsiuk N.Y.** Organizational-economic mechanism of management of food industry enterprises competitiveness. *Annals of Agrarian Science*. 2016. Volume 14, Issue 3, pp. 191-195. [Міжнародна наукометрична база *Index Copernicus*]. (Особистий внесок – визначено сутність організаційно-економічного механізму управління підприємством).

9. Калюжна Ю.П., **Процюк Н.Ю.** Сутність управління конкурентоспроможністю підприємств та його продукції. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2015. Спецвипуск. С. 220-226. [Наукове фахове видання]. (Особистий внесок – визначено сутність, мету і завдання процесу управління підприємством).

10. Процюк Н.Ю. Специфіка методики оцінки конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2014. Вип. 1 (8). Т. 2. С. 218-226. [Наукове фахове видання].

11. Процюк Н.Ю. Формування конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості України. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2013. Вип. 2 (7). Т. 1. С. 239-245. [Наукове фахове видання].

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

12. Процюк Н.Ю. Фактори інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери у конкурентному середовищі. *Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору* : матеріали III-ї Міжнародної науково-практичної конференції. Полтава : ПДАА, 2020. С. 229-231.

13. Радіонова Я.В., Яснолоб І.О., **Процюк Н.Ю.** Проблеми інноваційного розвитку аграрних підприємств. *Проблеми інноваційного розвитку та інформаційного суспільства* : збірник тез наукових робіт учасників V-го Міжнародного форуму. Київ : УкрІНТЕ, 2016. С. 248-251. (*Особистий внесок – визначено мету та завдання інноваційного розвитку підприємств*).

14. Яснолоб І.О., **Процюк Н.Ю.** Маркетинговые аспекты обеспечения конкурентоспособности продукции пищевой промышленности. Инновационно-промышленный потенциал развития экономики регионов: материалы III-й Международной научно-практической конференции. Брянск: БГТУ, 2016. С. 205-210. (*Особистий внесок – визначено сутність конкурентоспроможності*).

15. Яснолоб І.О., **Процюк Н.Ю.** Кластери як форма реалізації стратегічних конкурентних переваг. *Розвиток АПК на засадах раціонального природокористування: екологічний, соціальний та економічний аспекти* : матеріали II-ї Міжнародної науково-практичної конференції. Полтава : ПДАА, 2015. С. 158-160. (*Особистий внесок – визначено поняття конкурентних переваг*).

16. Процюк Н.Ю. Маркетингове забезпечення конкурентоспроможності підприємств. *Проблеми та перспективи розвитку менеджменту сучасних підприємств* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Полтава : ПДАА, 2014. С. 100-102.

17. Процюк Н.Ю. Економіко-математичне моделювання конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах кризи. *Фінансові аспекти розвитку національного господарства України в умовах глобалізації* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Полтава : ПДАА, 2014. С. 29-31.

18. Процюк Н.Ю. Ділова репутація як фактор конкурентоспроможності підприємств. *Маркетингове забезпечення продуктового ринку* : матеріали VI-ї Міжнародної науково-практичної конференції. Полтава : ПДАА, 2014. С. 46-49.

АНОТАЦІЯ

Процюк Н. Ю. Управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, 2020.

Дисертаційна робота присвячена розробці й обґрунтуванню теоретико-методичних та прикладних засад управління інвестиційно-інноваційним потенціалом в умовах ринкової конкуренції підприємств агропродовольчої сфери. У роботі узагальнено економічну сутність, значення та складові інвестиційно-інноваційного потенціалу, визначено концептуальні основи управління ним в умовах ринкової конкуренції та сформовано модель інформаційної інфраструктури управління інвестиційно-інноваційним

потенціалом підприємств агропродовольчої сфери. Розроблено методичний підхід до оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу та проведена його апробація на досліджуваних підприємствах. Розроблено стратегія сталого розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери в умовах ринкової конкуренції, запропоновано шляхи удосконалення технології прийняття управлінських рішень щодо реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, обґрунтовані напрями використання цифрових технологій в інвестиційно-інноваційній діяльності підприємств агропродовольчої сфери.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційний потенціал, управління, стратегія, управлінське рішення, підприємство, конкурентні переваги.

АННОТАЦИЯ

Процюк Н. Ю. Управление инвестиционно-инновационным потенциалом в условиях рыночной конкуренции предприятий агропродовольственной сферы. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Полтавская государственная аграрная академия, г. Полтава, 2020.

Диссертационная работа посвящена разработке и обоснованию теоретико-методических и прикладных основ управления инвестиционно-инновационным потенциалом в условиях рыночной конкуренции предприятий агропродовольственной сферы. В работе обобщены экономическая сущность, значение и составляющие инвестиционно-инновационного потенциала, определены концептуальные основы управления им в условиях рыночной конкуренции и сформирована модель информационной инфраструктуры управления инвестиционно-инновационным потенциалом предприятий агропродовольственной сферы. Разработан методический подход к оценке инвестиционно-инновационного потенциала и проведена его апробация на исследуемых предприятиях. Разработана стратегия устойчивого развития инвестиционно-инновационного потенциала предприятий агропродовольственной сферы в условиях рыночной конкуренции, предложены пути совершенствования технологии принятия управленческих решений по реализации инвестиционно-инновационных проектов, обоснованные направления использования цифровых технологий в инвестиционно-инновационной деятельности предприятий агропродовольственной сферы.

Ключевые слова: инвестиционно-инновационный потенциал, управление, стратегия, управленческие решения, предприятие, конкурентные преимущества.

ANNOTATION

Protsiuk N. Y. Management of investment and innovation potential under the conditions of market competition of enterprises in agro-food sphere. – Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 – Economics and management of enterprises (by economic activity) – Poltava State Agrarian Academy, Poltava, 2020.

The dissertation paper is devoted to developing and substantiating theoretical, methodical and applied bases of management of investment and innovation potential under the conditions of market competition of enterprises in agro-food sphere. The economic essence, importance, and components of investment and innovation potential have been generalized, conceptual bases of their management under market competition have been determined, and the model of informational infrastructure of management of investment and innovation potential under the conditions of market competition of enterprises in agro-food sphere have been developed. Based on analyzing the existing approaches to the management of investment and innovation potential of enterprises in agro-food sphere, it has been determined that it is a complex of forms, methods, and means by which the influence on investment and innovation processes is carried out with the aim of efficient using limited resources and achieving the maximum commercial result taking into account the ensuring of enterprise's competitiveness. It has been revealed that informational provision of agro-food enterprises favors the effective planning and forecasting of such indicators of the efficiency of using investment and innovation potential, as income from products' selling, profit, anticipated incomes and expenditures from introducing investment and innovation projects, the term of project recoupment.

The approach methods to assessing investment and innovation potential have been developed and its approbation at studied enterprises has been conducted. The strategy of managing the sustainable development investment and innovation potential at agro-food enterprises under market competition has been developed, the order of making effective managerial decisions to implement investment and innovation projects at agro-food enterprises has been proposed, the directions of using digital technologies in investment and innovation activities at agro-food enterprises have been substantiated. The developed strategy of managing the sustainable development of investment and innovation potential reflects practical aspects of achieving the positive synergic effect from changing and optimizing separate kinds of resources and competences in investment and innovation processes. To carry out this strategy, oriented at increasing the effectiveness of using the potential in the long-term period, it is important to ensure not only the necessary amount of resources, but also their optimal, balanced application considering the influence of the external and internal environment factors' impact, which have to form sustainable advantage of enterprise and be favorable reflected in its abilities to innovation growth. Implementing the concept of production digitalization and using the technique of modeling, favors the sustainable development of investment and innovation potential of agro-food enterprises and achievement of long-term business targets by them. In particular, it will allow to optimize logistic processes, connected with life cycle stages of investment and innovation projects, to accelerate their commercialization, to make expanded managerial decisions, connected with improving product quality and enterprise economic security. The proposed software means of three-dimension modeling production processes at the studied enterprises considerably increases the level of information analytic nature, and the using of it to implementation into production allows to make the necessary changes and supplements to its technology.

Keywords: investment and innovation potential, management, strategy, managerial decision, enterprise, competitive advantages.

Підп. до друку 21.12.2020. Формат 60x90^{1/16}. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. № 94.
Гарнітура Times New Roman Cyr.

Друк – Редакційно-видавничий відділ Полтавської державної аграрної академії
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2174 від 26.04.2005 р.
Адреса: 36003, м. Полтава, вул. Г. Сковороди, 1/3.